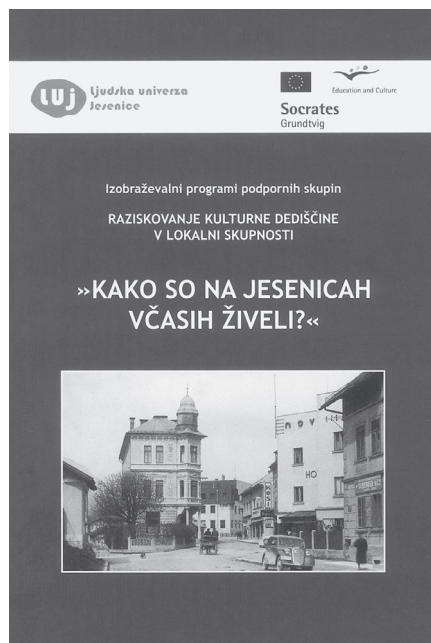

NATAŠA KOKOŠINEK IN ZDENKA TORKAR TAHIR (ur.): Raziskovanje dediščine v lokalni skupnosti; Ljudska univerza, Gornjesavski muzej in Občinska knjižnica Jesenice, Jesenice 2007

Etnologinji Nataša Kokošinek in Zdenka Torkar Tahir, prva dolgoletna direktorica Gornjesavskega muzeja na Jesenicah, zdaj pa bibliotekarka v Občinski knjižnici, druga kustodinja v Gornjesavskem muzeju na Jesenicah, sta lani ponovno združili svoje znanje in uredili domoznansko zbirko, ki jo izdaja Ljudska univerza Jesenice v okviru projekta z naslovom *Krepitev sposobnosti članov deprivilegiranih ciljnih skupin za uspešno delovanje v družbi, izvedenega s podporo Evropske unije oziroma programa Socrates, Grundtvig Action 2*. V okviru projekta se je srečalo več kulturnih inštitucij in pogledov na raziskovanje kulturne dediščine v lokalni skupnosti: v prostorih Ljudske univerze so se srečali ljudje s podobnimi izkušnjami in modrostmi, ki so si na nekaj rednih srečanjih v podporni skupini pripovedovali življenjske zgodbe, obujali spomine na skupne vesele in žalostne dogodke v življenju železarskih družin v polpretekli dobi in si na ta način dajali intelektualno spodbudo in osebno obogatitev; življenjske zgodbe so tudi izbrana tema za domoznanstvo, »proučevanje določenega geografskega območja in zanimanje za vse v zvezi z njim in ljudmi, ki na tem območju živijo in delajo« (str. 4), kar so pred kratkim bolj sistematično začeli razvijati v okviru Občinske knjižnice Jesenice. Domoznanska dejavnost je v času globalizacije vedno pomembnejša, na lokalni ravni se domoznansko gradivo v sodelovanju z različnimi sorodnimi kulturnimi inštitucijami in domačini zbirajo, ureja in hrani. Vedno večje povpraševanje po tovrstnem gradivu tudi v naših knjižnicah strokovnjake spodbuja, da omenjeno sodelovanje širijo in krepijo, iščejo vedno nove načine promocije in ohranjanja tudi nematerialne dediščine. Zato se je projektu pridružil še lokalni muzej, ki ima najdaljšo tradicijo pri zbiranju zgodovinske in etnološke materialne dediščine, sodobna muzeologija pa se je pred leti začela zavedati tudi novega pomena zbiranja spominov kot

edinstvene metode za še bolj objektivno spoznavanje lokalne identitete. »... mesto se spreminja vse hitreje, starih (...) pričevalcev in informatorjev je vse manj, tistih, ki premalo vedo o zgodovini (...) in o življenju svojih prednikov, pa vse več« (str. 5), bi lahko posplošeno sklenili uvodno pojasnjevanje poslanstva zgoraj omenjenih projektov.

Do sedaj sta Nataša Kokošinek in Zdenka Torkar Tahir uredili že dve brošuri z življenjskimi zgodbami in s spomini, in sicer »jeseniške« zgodbe in zgodbe krajanov s Planine pod Golico. Gradivo, objavljeno v brošurah, je rabilo tudi za razstavi, ki sta bili na ogled ob prazniku Občine Jesenice 2007 in 2008 v avli Občinske knjižnice Jesenice. Zbrano gradivo hranita Občinska knjižnica in Gornjesavski muzej Jesenice.

V prvi brošuri z naslovom *»Kako so na Jesenicah včasih živeli?«*, ki je izšla na dvainsedemdesetih straneh, je objavljeno šestnajst zgodb moških in žensk, ki pripovedujejo svoje spomine na Jesenice pred prvo svetovno vojno, med njo in po njej. V vsaki zgodbi se nizajo podatki o osebah, ki so tedaj živele v posameznih

jeseniških predelih in delale v železarni. Spoznamo, kako so bile urejene družine, kakšne vrednote so jih povezovala, kako so potekali dolgi delavniki in kratki prosti dnevi. Zgodbe bogatijo številne fotografije nekdanjih ulic, hiš, družinske fotografije, posnetki delavcev in tovarniških prostorov, mostov, reke Save, delovnih akcij, nekdanjih gostiln in športnih objektov, panoram. Zgodbe se dogajajo na Spodnjem Plavžu, v Kurji vasi, Obrtniški ulici, v Podmežakli, na Stari Savi, opisujejo nekatere stare družine in njihove hiše. Ena med avtoricami zgodb je opisala celo ženska oblačila med letoma 1915 in 1941. Nekatere stavbe in gospodarski obrati stojijo še danes; zanimivo bi bilo sedanje podobe postaviti ob bok starim fotografijam.

Če naslovnico prve knjige Nataše Kokošinek in Zdenke Torkar Tahir krasi značilna urbana podoba kraja, že z naslovnice drugega zvezka, ki je izšel na enainsedemdesetih straneh z naslovom *»Kako so v Planini pod Golico včasih živeli?«*, izvemo, da gremo na podeželje; na fotografiji je namreč skupina sankarjev pred vaško gostilno. Na notranjih

* Mag. Tita Porenta, prof. zgod. in univ. dipl. etnol., muzejska svetovalka, Muzeji radovljiške občine, 4240 Radovljica, Linhartov trg 1, E-naslov: titaporenta@gmail.com

platnicah je objavljen seznam hiš in njihovih hišnih imen, sedanji naslov hiše in njihovi lastniki okoli leta 1830.

Druga brošura je nastala v okviru študijskih krožkov. V njih je sodelovalo osemnajst krajanov Planine pod Golico, Prihodov in Plavškega Rovta nad Jesenicami. Med njimi »se najbolj zabrisane sledi spominov dotikajo rudarstva, ki je bilo nedvomno pogoj za poznejšo naselitev in razcvet železarskih Jesenic in ob kmetijstvu kot temeljne dejavnosti domačinov predstavljalo dodatno ali edino možnost za preživetje nekdanjih praviloma velikih rovtarskih družin. A tu ne gre samo za rudarjenje samo, ampak za vrsto dejavnosti, ki se nanj navezujejo, kot so: prevoznništvo, oglarjenje, kovaštvo, gozdarstvo in prevoz lesa«, v uvodu povzemata urednici. In nadaljujeta: »A ker je življenje pestro, tudi spomini

na preteklost obujajo najrazličnejše plati nekdanjega načina življenja in prelomne dogodke, tako na osebni ali družinski ravni kot na ravni lokalne skupnosti in širše« (str. 7).

Tudi v pričujoči knjižici si lahko ogledamo številne fotografije, ki so iz Gornjesavskega muzeja Jesenice in zasebnih arhivov. S seznama hiš na platnicah izvemo, da so bile na tem območju kar štiri gostilne, ena žaga in pet koč (Smučarska, hotel Belcijan, Skalaška koča, Bratstvo, Nemška spodnja, Kadilnikova zgornja), kar ponuja zavidljive turistične potencialne v alpski pokrajini.

Iz uvoda pričujoče brošure izvemo tudi nekaj več o pripovedovalcih samih in virih, ki so jih uporabili pri oblikovanju zgodb. Cilj projekta je bil tudi tokrat »utrjevanje in spoznavanje lastne identitete, da bi se lažje in bolj samozavestno

soočali s sedanjostjo in našli svoje mesto v vedno bolj enoviti prihodnosti« (str. 8). Avtorici ponovno ugotavljata, da bosta zaradi velikega odziva z domoznanstvom v občini Jesenice še nadaljevali, strokovna javnost pa bi rada izvedela kaj več tudi o tem, kako srečanja potekajo, ali pripovedovalci prejmejo navodila, če in kako bo zbrano gradivo tudi strokovno interpretirano. Zanimiva bi bila primerjava, kako se v Sloveniji po posameznih občinah razvija domoznanska dejavnost, povezana s kulturno dediščino. Ali domoznanstvo vključuje še druge teme, na kakšen način se ta dejavnost organizira in kje vse lokalne skupnosti črpajo sredstva za to, da ob vedno manjši proračunski pogači uspevajo prilagajati svojo dejavnost novim razmeram. Pa saj so se tega menda naučile prav iz pripovedovanja sokrajanov, mar ne?

IDA GNILŠAK (ur.) IN NADJA GARTNER LENAC: Zbirka naše mesto in ljudje; Mestni muzej Radovljica, Radovljica 1999, 2004 in 2007

Muzeje radovljiške občine (v nadaljevanju MRO) sestavlja pet samostojnih muzejskih enot – kustodiatov: Čebelarški muzej, Galerija Šivčeva hiša in Mestni muzej v Radovljici, Kovaški muzej v Kropi in Muzej talcev v Begunjah na Gorenjskem. Vsaka od naštetih enot razvija tudi svojo založniško dejavnost, ki v letu 2008 šteje že dvaindvajset enot, med njimi pa so etnologom verjetno najbolj znani muzejski katalogi Čebelarskega muzeja *Pripovedi s panjev*, ki jih je uredila muzejska svetovalka Ida Gnilšak, in sedem letnikov periodične publikacije Kovaškega muzeja z naslovom *Vigenjc*, ki ga ureja višja kustodinja Saša Florjančič.

Mestni muzej Radovljica sodi med najmlajše člane radovljiških muzejev. Nahaja se v prvem nadstropju radovljiške graščine. Pred njegovo ustanovitvijo je bila tu od leta 1974 na ogled Linhartova spominska soba, ki so jo uredili Filmski in gledališki muzej Slovenije iz Ljubljane

in Muzeji radovljiške občine. Leta 1997 je bil z nalogo pripraviti vizijo in strokovne podlage za muzejsko predstavitev osrednje zbirke zgodovine mesta Radovljica oziroma dežele in njenih znamenitih krajanov, predvsem Antona Tomaža Linharta, ustanovljen iniciativni odbor.

Poslanstvo današnjega Mestnega muzeja Radovljica je zbiranje, hranjenje, ohranjanje, dokumentiranje, proučevanje in posredovanje premične kulturne dediščine levega brega Save v občini Radovljica. Gradivo je organizirano v tri temeljne zbirke: Anton Tomaž Linhart in 18. stoletje, Staro mestno jedro Radovljice in Kraji na levem bregu Save v občini Radovljica.

Prostori za stalno razstavo so bili prenovljeni leta 2007, ko je bila obnovljena tudi osrednja, to je baročna dvorana, katero upravlja Občina Radovljica. V letu 2008 je tudi Mestni muzej dobil svojega kustosa; ta je »podedoval« dediščino, ki

sta jo urejali kustodinja Čebelarskega muzeja Ida Gnilšak in direktorica zavoda Verena Štekar Vidic.

Poleg nekaj vsebinsko zaokroženih ali fragmentarnih enot dediščine, ki so se desetletja nesistematično zbirale, je Mestni muzej s pomočjo raznih zunanjih sodelavcev oblikoval tudi svojo zbirko publikacij z vsebino, povezano z mestom Radovljica. Do sedaj so izšli trije zvezki: prvega, *Radovljiško izročilo: Nekaj »radolških« za pokušino*, je leta 1999 uredila Ida Gnilšak, druga dva zvezka *Stanovalci Šivčeve hiše od začetka 18. stoletja do leta 1973* (2004) in *Radovljiške družine v 18. stoletju: Radovljica Mesto* (2007) pa je napisala etnologinja Nadja Gartner Lenac.

Publikacija *Radovljiško izročilo: Nekaj »radolških« za pokušino*, ki je na enaintridesetih straneh izšla leta 1999, je nastala kot nadaljevanje *Pevskih spominov*

* Mag. Tita Porenta, prof. zgod. in univ. dipl. etnol., muzejska svetovalka, Muzeji radovljiške občine, 4240 Radovljica, Linhartov trg 1. E-naslov: titaporenta@gmail.com